

Kedves Kustár Család!
 Kedves Családtagok!
 Kedves Barátok!
 Régi Héberezők!
 Kislétai Gyülekezet!
 Vendégek!
 Szervezők!

Enghy Sándor

KUSTÁR PÉTER EMLÉKEZETE*

Nagy megtiszteltetés itt állni!

Akkora, hogy a megtiszteltetés súlya alatt alig tudtam nekifogni az írásnak.

Persze mióta tudom, hogy ide kell állnom, nem telt el nap, hogy ne fogalmaztam volna a gondolatokat.

Tudom, hogy másnak is lenne joga itt állni, sőt több, mint nekem.

Nem tudok nem személyes lenni. Nem fogom túlzásba vinni, de egyet el kell mondanom: ha Péter nincs, én nem állhatok most itt. Bocsássátok meg nekem, hogy Péterként mondom ki egyszerűen Dr. Kustár Péter nevét. Máskor is ezt tettem, amíg találkoztunk, most sem tudok másképp viszonyulni Hozzá. Hozzátevé, hogy nekünk is először Péter bácsi volt, aztán a közelség Péterré tette Őt.

Persze – az előbbi mondathoz hozzá tartozik – ha Péter nincs, én nem állhatok most itt –, hogy voltak tanáraink, héberből is. De az akkori Csomós-gyerekek, különösen János, és akiknek megadatott, hogy családi hovatartozásuk révén hamarabb találkoztak Péterrel, olyan lelkesen meséltek a kislétai héberezőkről, hogy lehetetlen volt innen távol maradni. Mert megéreztük, hogy itt történik valami, ami máshol nem. A nyelv szépségét illetően, differenciáltságában, jó értelemben vett mélységében, régióiban. Na meg mindabban, ami egy ember életében következményként tetten érhető ott, ahol valaki komolyan veszi a Bibliát.

És az első nemzedék után itt ragadtunk. Az első nemzedék voltak a Nagyok, mi meg a kicsik. Nem véletlen, hogy amit itt láttunk,

* Elhangzott Kislétán 2022. szeptember 18-án.

az első közvetítők vonzásán keresztül mindennél fontosabbá tette Kislétát, a családi atmoszférát, Pétert, a héberezőket és mindazt, ami ezzel kapcsolatban volt. Beleértve a kézikönyveket, melyek használatát is Tőle tanultuk meg igazán, hogy miért fontos a konkordancia, meg az ige, mint molekula, annak elemzésével együtt.

1. Hogy mi volt ezzel kapcsolatban? Péter, a tudós. Aki Bázelen doktorál, ismer- te Jennit, Cullmant, Barthot. Ezt nem sokan mondhatták el akkor magukról. És mi hallhattunk Tőle élményszerűen ezekről a nevekről. Meg az aspektusról, hogy miként lesz a qátal forma a cselekvések közül a meghatározó, melyből valamit meg kell érte- ni, míg a jiqtól forma a megértendő. A héber igerendszer egyszerűen logikussá és ért- hetővé vált példáin keresztül. Amit itt hallottunk, vagy máshol, de ebben a körben, az meghatározta a következő hónapunkat. Annyira, hogy azon gondolkodtunk, mi lehet a gondolkodási támpont egy eseménysorban, és alig vártuk, hogy találkozzunk. Vele és egymással. Mi a kicsik, akiknek a véleménye számított, meghallgattak minket, és válaszoltak a legavatlanabb kérdésekre is. És ezekben a folyamatokban Övé volt a döntő szó. Mindenki hozzászólt, de a vitás kérdés Nála dőlt el. Mert előttünk járt. Ő tudta végső soron a választ úgy, hogy megrajzolta hozzá az összefüggések korvonalait. Nem csupán a Héber Bibliában, hanem egészen a Mesterig az Újszövetségben, tele mindennapi példákkal, melyekből nem hiányoztak az alapviccek. Ezekből az igazsá- gokból – mert azok voltak – éltünk a következő találkozásig. Ezek lettek motorjaivá a gondolkodásunknak. Ennek a tudós létnek lettünk mi a haszonélvezői, és próbáltuk tovább vinni az innen, Tőle örökölt tudást.

2. Emberként azt köszönöm Neki, hogy tudós volta nem tette nagyképűvé. Szalmakalapja, barna teste, izomzata emberivé tette a tudóst és tudományát. Nem szakadt el a valóság az elmélettől. Amit a Bibliából tudott, az ott volt éles hangú nevetésében, közvetlenségében. Embersége hihetővé tette, megpecsételte azt, amit a Bibliából tudott. Az igazság egyszerűnek tűnt a grammatika területén Tőle, és ugyan- ilyen egyszerű és logikus volt a cselekedet, mely abból táplálkozott Nála.

3. Férijként is ezt láttuk. Nem játszotta meg a kegyeset, mázzal bekenve, hanem határtalannak, természetesnek tűnt, mint a levegő. Amiről nem is tudjuk, hogy van, de belélegezzük. Úgy voltak ők egymás körül, összetartozva, kiegészülve egymással, nélkülözhetetlen elemei egymásnak, mozdulatok nélkül is egymás felé tartva, titok- ban, láthatatlanul és mégis érezhetően együtt.

4. Apaként ott láttuk Benne a példát. Melyet észrevétlenül mutat. Nevelve lé- nyével. Következetesen és mégis hihetetlenül lazán. Aki körül egy dologra kell csak koncentrálni, hogy mi a jó, és mi a rossz. És ezzel kell befejezni imádságban a napot: mi volt a jó, és mi a rossz? Annyira tetszett ez a gondolat, hogy saját családjában is megvalósítottuk. A gyermekhez való alkalmazkodás gondolata volt ott saját kátéjáb- ban, annak logikájában, egyszerűségében, ahol nem a hitelvek boncolgatása a lényeg, hanem a megértés. Nem véletlenül tanítottuk az Ő kátéját Abaújban, nemzedékről nemzedékre. Ami pedig a káté hitvallásos jellegéből egy családban manifesztálódhat, az is megvolt Kislétán: hét gyerekhez még kellett három. Mert ez volt a hit termé- szetessége. Ez következett abból a hitből, mely ha kap, már adni akar csak. Micsoda

bátorság volt ez akkor! Csak csodálni tudtuk. Mint azt a képességét is, hogy a gyerekeknek medencét épített. Még azt is. Akit tudott, ebben is magával ragadott.

5. Szobrászként azt sem tudtuk, mi az, amit alkot. Mi az a stílus. Egyszer csak alakultak a vonalak, és rájöttünk, hogy ez az Ő saját stílusa. Az egymásba simuló vonalakkal éreztetve a szeretet légkörét. Egyszerűen, sugározva, elementáris erővel.

6. Kertészként vajon mi köze lehetett egy tudósnek az almához vagy a calvadoshoz? Az, hogy a tudományból élet fakad. Ha az nem az életet termékenyíti meg, akkor az nem releváns. Neki arra is kiterjedt a tudomány relevanciája, hogy saját stílusban ültetett fái legyenek. Falusi profik között nem kis bátorság kellett megmutatni, hogy a pap is helytállhat a kertben. Az almással pedig mi lenne kompatibilisebb, mint a calvados, saját recepttel. Abban az időben valamennyien kötelezőnek éreztük, hogy legyen ilyen kincsünk. Mert ez is összekötött Vele.

7. Lelkészként sok történetet hallottunk tőle, bölcseket, vicceseket. De a prédikációi komolyak voltak. Ezeknek is saját stílusa volt. Két A/-es lapon, nagy, dőlt betűkkel. Évekig gépelgettük, mondtuk el gyülekezeteinkben. Mert kötelező érvénnyel bírtak számunkra üzenetükkel, megfogalmazásukkal, tömörségükkel.

כָּבֵד אֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ

לְמַעַן

יֵאָרְכוּ וְיֵשְׁרְךָ

עַל הָאָרֶץ

אֲשֶׁר־יְהִי אֵלֶיךָ

נָתַן לְךָ:

2Móz 20,12

Tőle, Dr. Kustár Pétertől hallottam először, hogy a tisztelet valójában azt jelenti: nagy súllyal essen latba. Vagyis az, amit az Úr művel azokkal, akik előttünk jártak. Örülök, hogy most az Ő személye, Dr. Kustár Péteré a fontos. Élete, tanulságai. Hogy miként teremt, formál életet az igazi tudomány, és miként hitelesíti azt az élet. Köszönjük Őt Nektek, kedves Kustár család! Hogy őríztek nevét, alakját. A szervezőknek is köszönöm, akik fontosnak tartották, hogy Dr. Kustár Péter neve nagy súllyal essen latba ma is. És hogy ez a súlya megmaradjon. Igen, ami Vele történt, az Úr műve. Amennyire jól esett az, amit láttunk belőle Dr. Kustár Péter életében, megvalljuk, annyira rosszul esett korai halálában. De hát ez a fajta hit is nagy súllyal esett latba Dr. Kustár Péter tudományában, hogy amikor az Úr öl, az végső fokon csak az életért történhet, úgy, amint az nagypénteken is történt: feltétlenül az Életért. Ennek az Életnek a törvényszerűségeit tanulni még ma sem egyszerű, de amiért igazán hálás vagyok, az az, hogy ebben a tanulásban ilyen segítőim lehettek, mint Dr. Kustár Péter személye, tudományossága, embersége és életének tanulságai, amint azok szerettei életében, gondolkodásában is nyomon követhetők. Ez az emlékezés akkor lesz sikeres, ha a történelem Ura – akinek akarata komolyan vételére Dr. Kustár Péter is feltette az életét – rajtunk keresztül ma is tovább ér-

lelheti ennek a mai megemlékezésnek a tanulságait, konkrét gyümölcsöket érelve gondolkodásunkban.

Egy tegnapelőtti élménnyel fejezem be: a Rabbiképző zsinagógájában voltam egy szombat fogadására tartott istentiszteleten. Az esti imádság utolsó mondata volt: *אֲנִי לֹא אֵרֵא : יְיָ לִי לֵא אֱוִיָּה*: az én uram az Úr, nem félek. Ezt a hitet közvetítette számomra Dr. Kustár Péter élete is. Hirtelen bekövetkezett halála nagy tanulság és veszteség volt. Egy darabig megpróbáltunk nélküle héberezni, de nem ment, valljuk be. Halálával széthullottunk mi is. Igen, van, amikor az ember pótolhatatlan, be kell látnunk. Ennek feldolgozásában segít az az ének, amelyet a tegnapelőtti zsinagógai szertartás utáni vacsorán énekeltek a gyerekek a következő szöveggel: *עוֹד אֲבִינוּ הִי : עוֹד אֲבִינוּ הִי*: él még a mi Atyánk. Ő az, aki amikor öl, akkor is elevenít, az Ő országának rendje szerint még a halál célja is csak az élet, amit nehéz megérteni, de húsvét mégis ennek bizonyosága. Nem véletlen, hogy a Mester is ugyanezzel a szóval tanított imádkozni:

אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים יִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵךְ: Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a te neved (Mt 6,9). Dr. Kustár Péter örökségének hordozása szempontjából azért tartoznak ide ezek a szavak, mert az Ő élete, életműve is azt hirdeti, hogy a mi Atyánk él. Ezen a tényen Jézus halála sem változtatott, és Dr. Kustár Péter halála sem. Akik az Élet Urát ma is így tudják szólítani: mi Atyánk, azok ma is ugyanannak a testvéri közösségnek a megélő, melyet mi Dr. Kustár Péter körül éltünk meg, és ennek az élménynek a továbbadása ma sem szűnő felelősségünk maradt, sőt a Rá való emlékezést ennek gyakorlása hitelesítheti igazán. Idefelé jövet azon gondolkodtam, mekkora mázlim van. Megbocsátom a filozófusoknak, hogy istenbizonyítékot keresnek. Ezt tették régen, ezt teszik ma is. Nekem meg közben idehoz ez az Isten valakit, egy embert, aki az életével teszi kézzelfoghatóvá azt az életet, grammatikát, melyben nem szakad el az elmélet a gyakorlattól, melyben az Isten az ember mindennapjainak Istene. Erre az Istenre – és ez az igazi mázlim – úgy bukkan rá valaki, mint hajnal ha kél, és engem ezzel az emberrel hoz össze. Így mutat utat nekem is oda, ahol halálomon keresztül élem át azt Dr. Kustár Péterrel együtt: milyen az, amikor „álomlátás után, hajnal, ha kél”. Hát kell ennél nagyobb mázli?